

ภาวะความยากจน และคุณภาพชีวิตของคนไทย

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุเทพ พันประสิทธิ์

ถึงแม้ว่าในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาประเทศไทยจะมีอัตราความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูงขึ้นโดยเฉลี่ย (2528 - 2538) ถึงร้อยละ 10 เพิ่งจะมาชลดตัวในปี 2539 ร้อยละ 5.5 แต่ความยากจนกลับเพิ่มขึ้นในช่วงที่มีอัตราความเจริญเติบโตสูง โดยเฉพาะในเขต กรุงเทพมหานครและเขตเมืองหรือเขตเทศบาลในจังหวัดต่างๆ ทั้งนี้เพราะเมื่อเศรษฐกิจขยายตัวมีการลงทุนของภาคอุตสาหกรรมขยายตัวเพิ่มขึ้นส่งผลให้เกิดการจ้างงานในอุตสาหกรรมการผลิตและอุตสาหกรรมบริการต่างๆ เพิ่มขึ้นทำให้แรงงานและคนในชนบทต้องการอพยพเข้ามาในเขตเมืองและกรุงเทพมหานครเพิ่มขึ้นจึงเป็นการเปลี่ยน

ภาวะความยากจนจากชนบทสู่เมือง และกลับกันในช่วงปี 2539 - 2542 เป็นช่วงเศรษฐกิจชะลอตัวจนถดถอย แรงงานและคนชนบทที่อยู่ในเขตเมืองและกรุงเทพมหานครก็อพยพกลับภูมิลำเนาเดิมบ้าง หรือไปอยู่ในชนบทเพิ่มขึ้น ดังนั้นจึงทำให้ความยากจนกระจายไปในชนบทและเมื่อเศรษฐกิจชะลอตัว ภาวะการลงทุนมีอัตราลดลง ส่งผลให้การจ้างงานลดลงเกิดการว่างงานที่เกิดจากการปิดกิจการของภาคธุรกิจและอุตสาหกรรม ทำให้รายได้ของเจ้าของปัจจัยการผลิตอันได้แก่เจ้าของแรงงาน เจ้าของทุนลดลงจึงทำให้ประชากรบางส่วนมีรายได้ต่ำกว่าขีดความยากจน

* อาจารย์ประจำคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ : ศศ.ม. (เศรษฐศาสตรศาสตรบัณฑิต) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

1. ภาวะความยากจนของคนไทย

ภาวะความยากจนของประชากรในประเทศไทย แสดงได้จากจำนวนประชากรที่มีรายได้ระดับยากจนได้แก่ จำนวนประชากรที่มีระดับรายได้ที่ต่ำกว่าเส้นแบ่งความจน (Poverty Line) หรือเรียกว่าความยากจนสัมบูรณ์ (Absolute Poverty)

วิธีการศึกษาเกี่ยวกับความยากจนสัมบูรณ์ ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันได้แก่วิธีของธนาคารโลก โดยทำการกำหนดความจำเป็นขั้นต่ำของการบริโภคอาหารของประชากรไทยขึ้นเสียก่อน หลังจากนั้นจึงแปลงเป็นรูปอาหารประเภทต่างๆ ที่ประชาชนทั่วไปใช้ในการบริโภคกันจริง แล้วจึงคำนวณราคาอาหารต่างๆ เพื่อให้รู้ว่าบุคคลทั่วไปจะต้องใช้จ่ายเพื่อซื้ออาหารขั้นต่ำคิดเป็นเงินเท่าใดเมื่อรวมค่าใช้จ่ายขั้นต่ำอีกส่วนหนึ่งสำหรับความจำเป็นนอกเหนือจากอาหารแล้วก็จะหมายถึงระดับค่าใช้จ่ายขั้นต่ำที่บุคคลจำเป็นต้องมีเพื่อการดำรงชีพขั้นพื้นฐาน รายได้หรือค่าใช้จ่าย ณ ระดับนี้เรียกว่ารายได้ระดับความยากจนหรือรายได้ ณ ระดับเส้นแบ่งความยากจน ดัชนีวัดความยากจนที่นิยมใช้ในปัจจุบันคือ ข้อมูลความจำเป็นขั้นพื้นฐานวัดความยากจนระดับครัวเรือน ซึ่งเป็นข้อที่สำรวจจัดเก็บเป็นประจำทุกปี

2. ดัชนีชี้วัดความยากจน

ข้อมูลความจำเป็นขั้นพื้นฐาน เป็นข้อมูลที่ใช้วัดระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนซึ่งมีแนวคิดว่าคุณภาพชีวิตของคนนั้นควรจะประกอบ

ด้วยปัจจัย 4 เป็นอย่างน้อยคือการมีอาหารการกิน มีสุขภาพอนามัยที่ดี มีการศึกษา มีอาชีพและรายได้อยู่ในสังคมที่มีความปลอดภัย ตลอดจนมีการพัฒนาด้านจิตใจเพื่อให้คนในชุมชนมีคุณภาพและคุณธรรมควบคู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม จึงกำหนดความจำเป็นขั้นพื้นฐานของคนไทยไว้ 9 ประการและมีตัวชี้วัด 37 ตัวเป็นเครื่องชี้วัดความจำเป็นขั้นพื้นฐาน และได้กำหนดเป้าหมายไว้ในแต่ละเครื่องชี้วัดว่าภายในปีนั้นๆ คนไทยในทุกหมู่บ้านทั่วประเทศควรมีคุณภาพชีวิตที่เหมาะสมตามเกณฑ์ความจำเป็นขั้นพื้นฐานในเรื่องต่างๆ 37 เรื่องจำนวนร้อยละเท่าใด เครื่องชี้วัดในแต่ละหมวดมีดังนี้

หมวดที่ 1 ประชาชนได้กินอาหารที่ถูกสุขลักษณะและเพียงพอกับความ ต้องการของร่างกายมี 5 เครื่องชี้วัดคือ

- 1.1 เด็กแรกเกิดมีน้ำหนักมากกว่า 3,000 กรัม
- 1.2 เด็กแรกเกิดถึง 5 ปี ไม่ขาดสารอาหาร
- 1.3 เด็ก 6-14 ปี มีน้ำหนักตามเกณฑ์
- 1.4 ครัวเรือนไม่กินอาหารสุกๆ ดิบๆ
- 1.5 ครัวเรือนได้กินอาหารควบคุม มีฉลาก อ.ย

- หมวดที่ 2 ประชาชนที่มีที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม มี 5 เครื่องชี้วัดคือ
- 2.1 ประชาชนมีบ้านคงทนถาวรอย่างน้อย 5 ปี
 - 2.2 จัดบ้านถูกสุขลักษณะมีระเบียบ
 - 2.3 ประชาชนมีส่วนร่วมถูกหลักสุขาภิบาล
 - 2.4 ครวเรือนมีน้ำสะอาดดื่มเพียงพอ (5 ลิตร/วัน/คน)
 - 2.5 ครวเรือนไม่ถูกรบกวนต่อสิ่งรำคาญ
- หมวดที่ 3 ประชาชนมีโอกาสเข้าถึงบริการสังคมขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตมี 5 เครื่องชี้วัด
- 3.1 หญิงมีครรภ์ได้รับการดูแลก่อนคลอด
 - 3.2 หญิงมีครรภ์ได้รับบริการทำคลอด
 - 3.3 หญิงมีครรภ์ได้รับการดูแลหลังคลอด
 - 3.4 เด็กอายุต่ำกว่า 1 ปีได้รับวัคซีนครบ
 - 3.5 เด็กวัยปฐมศึกษาได้รับวัคซีน
 - 3.6 ครวเรือนมีความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์
 - 3.7 เด็กอายุ 3 - 6 ปี ได้รับการเลี้ยงดูถูกต้อง

- 3.8 เด็กวัยปฐมศึกษาได้เข้าเรียนภาคบังคับ
- 3.9 เด็กได้เข้าศึกษาต่อระดับมัธยม
- 3.10 เด็กที่ไม่ได้ศึกษาต่อได้รับการฝึกอบรมอาชีพ
- 3.11 คนในครัวเรือนอายุ 14-50 ปีอ่านออกเขียนได้
- 3.12 ครอบครัวได้รับข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างน้อยสัปดาห์ละครั้ง

- หมวดที่ 4 ประชาชนมีความมั่นคงปลอดภัยในชีวิต มี 2 เครื่องชี้วัดคือ
- 4.1 ครวเรือนมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
 - 4.2 ครวเรือนมีความปลอดภัยจากอุบัติเหตุ
- หมวดที่ 5 ประชาชนมีการประกอบอาชีพและมีรายได้พอเพียงต่อการดำรงชีพ มี 1 เครื่องชี้วัด คือครัวเรือนมีการประกอบอาชีพและมีรายได้เฉลี่ยแล้วไม่น้อยกว่าคนละ 15,000 บาทต่อปี (ปี พ.ศ. 2539)

- หมวดที่ 6 ครอบครัวสามารถควบคุมช่วงเวลาและจำนวนของการมีลูกได้ตามต้องการ มี 2 เครื่องชี้วัดคือ
- 6.1 คู่สมรสที่ภรรยาอายุ 15-44 ปี ใช้บริการคุมกำเนิด
 - 6.2 คู่สมรสมีลูกไม่เกิน 2 คน

หมวดที่ 7 ประชาชนมีส่วนช่วยในการพัฒนา
ความเป็นอยู่และการกำหนดวิถีชีวิตของ
ตน มี 3 เครื่องชี้วัดคือ

- 7.1 ครั้วเรือนเป็นสมาชิกกลุ่มที่ตั้ง
ขึ้นในหมู่บ้านชุมชนตำบล
อย่างน้อย 1 กลุ่ม
- 7.2 คนในครั้วเรือนใช้สิทธิเลือก
ตั้งตามระบอบประชาธิปไตย
ด้วยความบริสุทธิ์ใจ
- 7.3 ครั้วเรือนได้ร่วมในการบำรุง
รักษาสาธารณสมบัติและ
กิจกรรมการพัฒนาอื่น ๆ

หมวดที่ 8 ประชาชนมีการพัฒนาจิตใจตนเอง
ให้ดีขึ้น มี 5 เครื่องชี้วัดคือ

- 8.1 คนในครั้วเรือนปฏิบัติศาสนกิจ
อย่างน้อยสัปดาห์ละครั้ง

8.2 คนในครั้วเรือนไม่ติดสุรา

8.3 คนในครั้วเรือนไม่ติดบุหรี่

8.4 ครั้วเรือนเข้าร่วมกิจกรรม
ตามประเพณีศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่น

8.5 คนสูงอายุได้รับการดูแลจาก
คนในครั้วเรือนหรือชุมชน

หมวดที่ 9 ประชาชนมีจิตสำนึกและร่วมกัน
อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่ง
แวดล้อมมี 2 เครื่องชี้วัดคือ

9.1 ครั้วเรือนได้ทำกิจกรรมเกี่ยว
กับการอนุรักษ์และพัฒนา
ทรัพยากรธรรมชาติ

9.2 ครั้วเรือนได้ทำกิจกรรมการ
ป้องกันและควบคุมสิ่ง
แวดล้อม

ตารางที่ 1 แสดงรายได้ระดับยากจนหรือเส้นแบ่งความยากจนในประเทศไทย

ปี พ.ศ.	รายได้เฉลี่ย / คน / ปี
2519	2,961
2524	5,151
2529	5,834
2531	6,834
2537	9,467
2539	16,724

ที่มา : เนธี ครองแก้ว

การพัฒนาเศรษฐกิจกับการกระจายรายได้ของประชาชนไทย

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2531.

ฉลองภพ สุลังกรกาญจน์

การกระจายรายได้ ภาวะความยากจนและการพัฒนาระยะยาว, สถาบันวิจัยเพื่อ
การพัฒนาประเทศไทย, 2531.

กรมพัฒนาชุมชน

รายงานการประเมินผลโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน, 2540.

ตารางที่ 2 แสดงภาวะความยากจนของประชากรที่อยู่ใต้เส้นแบ่งความยากจน

พื้นที่ / เขต	ปี 2534 (%)	ปี 2537 (%)
ทั่วประเทศ	23.0	25.2
ภาคเหนือ	21.5	21.6
เขตหมู่บ้าน	23.3	23.6
เขตสุขาภิบาล	16.2	16.4
เขตเมือง	8.0	5.6
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	35.9	42.5
เขตหมู่บ้าน	37.9	44.5
เขตสุขาภิบาล	20.8	29.0
เขตเมือง	18.0	17.2
ภาคกลาง	13.6	10.5
เขตหมู่บ้าน	14.2	11.6
เขตสุขาภิบาล	11.6	7.8
เขตเมือง	11.7	6.5
ภาคใต้	24.4	23.9
เขตหมู่บ้าน	22.2	27.5
เขตสุขาภิบาล	6.8	7.5
เขตเมือง	15.2	6.5
กรุงเทพมหานครและปริมณฑล	3.9	2.6
มหานครส่วนกลาง	3.7	2.4
มหานครส่วนนอก	2.6	1.6
เขตชานเมือง	9.2	6.3
เขตหมู่บ้านทั่วประเทศ	27.3	30.6
เขตสุขาภิบาลทั่วประเทศ	13.5	15.3
เขตเมืองทั่วประเทศ	7.5	4.8

ที่มา : ฉลองภพ สุสังกรกาญจน์, อ้างแล้ว หน้า 4

ภาพรวมเกี่ยวกับความยากจนของประเทศ
 ไทย มีประชากรไทยประมาณร้อยละ 25.2 ของ
 จำนวนประชากรทั้งประเทศประมาณ 60 ล้านคน
 จำนวนประชากรยากจน 15 ล้านคนอาศัยอยู่เขต
 หมู่บ้านหรือชุมชนทั้งประเทศร้อยละ 30.6 หรือ 46
 ล้านคน อาศัยอยู่ในเขตสุขาภิบาลทั้งประเทศ
 ร้อยละ 15.3 หรือ 1.7 ล้านคน และอาศัยอยู่ในเขต
 เมืองทั้งประเทศร้อยละ 4.8 หรือ 7.2 ล้านคน

จากการนำตัวเลขรายได้ระดับความยากจน หรือ
 ระดับเส้นแบ่งความยากจนดังกล่าวไป
 เปรียบเทียบกับการสำรวจรายได้ รายจ่ายของ
 ครัวเรือนของสำนักงานสถิติแห่งชาติที่ดำเนินการ
 สำรวจอยู่เป็นระยะๆ นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2534
 ทำให้ทราบได้ว่ามีประชากรจำนวนเท่าใดตาม
 ภาคต่างๆ ของประเทศมีรายได้ต่ำกว่ารายได้
 ระดับความยากจนหรือรายได้ ณ เส้นแบ่งความ

ยากจนดังกล่าวที่จะได้ตัวเลขแสดงภาวะความยากจนของประชากรไทยหรือร้อยละของประชากรในภาคต่างๆ ที่มีรายได้ต่ำกว่ารายได้ ณ ระดับความยากจน

3. การกระจายรายได้ของคนไทย

การกระจายรายได้หรือภาวะความยากจนเปรียบเทียบ (relative poverty) ดัชนีวัดลักษณะของการกระจายรายได้ ได้แก่สัมประสิทธิ์จินี (gini coefficient) ซึ่งแสดงถึงลักษณะของการกระจายรายได้ของกลุ่มประชากรในสังคมมีค่าระหว่าง 0 ซึ่งได้แก่ลักษณะที่มีความเท่าเทียมกันโดยสมบูรณ์ หรือไม่มีความเหลื่อมล้ำทางรายได้กันเลย แต่สัมประสิทธิ์จินีมีค่ามากขึ้นแสดงถึงเกิดความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ เกิดความเหลื่อมล้ำกันมากขึ้น จนถึงค่าสัมประสิทธิ์จินีมีค่าเท่ากับ 1 ซึ่งแสดงถึงลักษณะที่ไม่มีความไม่เท่าเทียมกันอย่างยิ่ง

จากตารางที่ 1 จะเห็นได้ว่าภาวะความยากจนของประชากรค่อยๆ ลดลงในขณะที่ประเทศไทยได้พัฒนาก้าวหน้ามากขึ้น แต่ในขณะเดียวกันนี้ลักษณะการกระจายรายได้ของประชากรไทยกลับมีความเหลื่อมล้ำกันมากขึ้น กล่าวคือในขณะที่รายได้ของแต่ละคนในสังคมเพิ่มขึ้น จำนวนประชากรที่อยู่สูงกว่าประชากรที่มีรายได้

ต่ำกว่าเส้นแบ่งความยากจนได้ลดลงด้วย เนื่องจากรายได้ของแต่ละคนเพิ่มไม่เท่ากัน มีคนจำนวนหนึ่งมีรายได้เพิ่มขึ้นมากจนทำให้ช่องว่าง

ระหว่างรายได้ของบุคคลได้ขยายตัวกว้างขวางยิ่งขึ้น

ปัญหาความไม่เท่าเทียมกันด้านการกระจายรายได้ นอกจากจะเป็นผลกระทบโดยตรงมาจากการพัฒนาเศรษฐกิจโดยส่วนรวมของประเทศแล้ว ยังมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับการสร้างโอกาสในการเพิ่มรายได้ของประชากรส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่ในเขตชนบทอีกด้วย การประเมินผลด้านการกระจายรายได้ในภาพรวมตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันนั้น คาดหมายได้ว่าถ้าไม่มีการเร่งรัดสร้างโอกาสให้คนในท้องถิ่นให้มากขึ้นแล้ว ปัญหาดังกล่าวจึงจะทวีความรุนแรงและจะก่อให้เกิดปัญหาด้านอื่นๆ ติดตามขึ้นมาอีกคือการอพยพย้ายถิ่นของคนในชนบทเข้ามาอยู่ในเมืองส่งผลให้ความยากจนในเขตเมืองจะรุนแรงมากขึ้นทั้งนี้เพราะผู้อพยพส่วนใหญ่จะเป็นแรงงานไร้ฝีมือในสัดส่วนสูง มีค่าจ้างแรงงานต่ำขณะเดียวกันก็จะมีปัญหาด้านการขาดแคลนที่อยู่อาศัยและสุขภาพอนามัยติดตามมาอีกด้วย ซึ่งการกำหนดเป้าหมายหลักตามนโยบายการกระจายรายได้ของรัฐในช่วงของแผนพัฒนาฉบับที่ 7 (2535 - 2539) พบว่าโอกาสที่การกระจายรายได้จะดีขึ้นได้ยังขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการได้แก่ การขยายตัวทางอุตสาหกรรมและบริการ การใช้จ่ายในการบริโภคของเอกชน การลงทุนของภาคเอกชน การลงทุนของภาครัฐและการขยายตัวของสภาวะเศรษฐกิจโลกซึ่งจะมีผลถึงการส่งออกสินค้าเกษตรของประเทศไทย

ตารางที่ 3 แสดงการกระจายรายได้ของครัวเรือนในชนบท
 จำแนกตามกลุ่มชั้นรายได้เป็นรายภาค

ทั่วประเทศ	2534 (%)	2537 (%)
ต่ำสุด 10%	3.6	2.9
ต่ำสุด 20%	8.7	7.3
ต่ำสุด 40%	22.1	18.8
ต่ำสุด 60%	38.8	34.1
ต่ำสุด 20%	35.8	44.7
ต่ำสุด 10%	25.7	30.6

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	2534 (%)	2537 (%)
ต่ำสุด 10%	3.8	3.7
ต่ำสุด 20%	9.2	8.8
ต่ำสุด 40%	23.1	22.3
ต่ำสุด 60%	40.6	28.6
ต่ำสุด 20%	36.9	40.6
ต่ำสุด 10%	33.0	26.3

ภาคเหนือ	2534 (%)	2537 (%)
ต่ำสุด 10%	3.6	2.9
ต่ำสุด 20%	8.4	7.0
ต่ำสุด 40%	20.6	18.8
ต่ำสุด 60%	36.7	33.7
ต่ำสุด 20%	40.7	44.5
ต่ำสุด 10%	24.5	30.0

ภาคกลาง	2534 (%)	2537 (%)
ต่ำสุด 10%	3.4	2.4
ต่ำสุด 20%	8.5	6.5
ต่ำสุด 40%	21.8	16.9
ต่ำสุด 60%	38.7	31.8
ต่ำสุด 20%	38.4	47.2
ต่ำสุด 10%	23.4	33.8

ภาคใต้	2534 (%)	2537 (%)
ต่ำสุด 10%	3.8	3.0
ต่ำสุด 20%	8.9	7.4
ต่ำสุด 40%	23.0	18.6
ต่ำสุด 60%	39.5	33.9
ต่ำสุด 20%	27.0	44.8
ต่ำสุด 10%	23.8	30.6

ตารางที่ 4 แสดงอัตราเพิ่มและสัดส่วนรายได้เฉลี่ยของประเทศ ณ ราคาคงที่ จำแนกตามสาขาการผลิต

	เป้าหมายแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 7 (2535-2539)
อัตราเพิ่ม	
เกษตรกรรม	3.4
อุตสาหกรรม	9.5
ก่อสร้าง	8.9
บริการและอื่น ๆ	8.1
รวมทุกสาขา	8.2
โครงสร้างการผลิต	
เกษตรกรรม	12.0
อุตสาหกรรม	26.2
ก่อสร้าง	5.8
บริการและอื่น ๆ	55.2
รวมทุกสาขา	100.0
มูลค่าผลิตภัณฑ์ (ล้านบาท)	4,374,778
รายได้เฉลี่ยต่อคน (บาท)	71,706

ตารางที่ 5 การกระจายรายได้ของประเทศไทยเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ

ประเทศ	PPC Estimates of GDP Per Capita US. Dollars
บังคลาเทศ	990
ลาว	1,930
จีน	2,040
ปากีสถาน	1,570
ศรีลังกา	2,580
อินโดนีเซีย	2,720
ฟิลิปปินส์	2,900
ไทย	3,740
มาเลเซีย	6,530
เกาหลี	10,070
ฮ่องกง	14,470
สิงคโปร์	15,760

1/ Purchasing Power of Currencies (PPC) is defined as the number of unit of a country currency required to buy the same amounts of goods and services in the domestic market as one dollar would buy in the United States.

ที่มา : World Development Report 1993 pp 296-297

ตารางที่ 6 แสดงสัมประสิทธิ์จินี จำแนกเป็นรายภาค

ภาค	สัมประสิทธิ์จินี
ตะวันออกเฉียงเหนือ	.300
เหนือ	.362
กลาง	.395
ใต้	.362

ที่มา : รายการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ตารางที่ 7 สัมประสิทธิ์จiniและรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีของครัวเรือนทั่วประเทศ

กลุ่มอาชีพ (ครัวเรือน)	สัมประสิทธิ์จินี	รายได้เฉลี่ย
เกษตรกรที่เป็นเจ้าของที่ดิน	.437	9,610
เกษตรกรเช่าที่ดิน	.440	9,824
ผู้ประกอบการธุรกิจการค้า และอุตสาหกรรม	.483	24,740
ผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ	.513	24,803
นักวิชาการและนักบริหาร (ลูกจ้าง)	.379	47,785
คนงานเกษตร	.388	7,106
คนงานทั่วไป	.385	7,961
เสมียน พนักงานขายและให้บริการ	.435	25,415
ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการผลิต	.423	16,974
ผู้ไม่ได้ปฏิบัติงานเชิงเศรษฐกิจ	.490	21,836
ครัวเรือนทั้งหมด	.505	16,463

ที่มา : รายงานการศึกษา “การวิเคราะห์การกระจายรายได้ตามมิติของเป้าหมายในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (2535 - 2539)” กองบัญชาประชาชนชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.)

ตารางที่ 8 แสดงสัมประสิทธิ์จินีและรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีของครัวเรือน

	สัมประสิทธิ์จินี	รายได้เฉลี่ย (บาท)
ครัวเรือนทั้งหมด	.505	16,463
ครัวเรือนในเขตเทศบาล	.460	27,685
ครัวเรือนในเขตสุขาภิบาล	.481	17,415
ครัวเรือนนอกเขตเทศบาล	.456	11,152

ที่มา : รายงานการศึกษา “การวิเคราะห์การกระจายรายได้ ตามมิติของเป้าหมายในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 (2535 - 2539)” กองบัญชาประชาชนชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.)

ปัญหาความยากจนและการกระจายรายได้ที่มีความเหลื่อมล้ำกันในระดับมหภาคหรือภาพรวม เกิดจากสาเหตุหลายประการ คือ

- (1) การกระจายปัจจัยการผลิต
- (2) การถือครองที่ดินและปัญหาความแห้งแล้ง
- (3) การรับภาวะความเสี่ยง
- (4) กลยุทธ์ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

4. คุณภาพชีวิตของคนไทย

UNDP ได้เสนอรูปแบบในการวัดระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนโดยใช้อายุขัยเฉลี่ย ระดับการศึกษาอัตราการรู้หนังสือและเวลาที่ใช้ในระบบการศึกษามาสั่งเป็นดัชนีคุณภาพชีวิต ซึ่งจะเป็นการแสดงผลเพื่อวัดความก้าวหน้าในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ดังนั้นผลของ HDI นี้ จะชี้ให้เห็นในอีกแง่มุมหนึ่งของปัญหาความไม่เท่าเทียม

กันของการกระจายรายได้ที่เกิดขึ้นจริงๆ ในขณะที่

เกณฑ์การวัดของดัชนีคุณภาพชีวิตได้กำหนดระดับการพัฒนาไว้ดังต่อไปนี้คือ

ถ้าค่าของ HDI อยู่ระหว่าง 0.800 ถึง 1.00 แสดงว่าคุณภาพชีวิตมีการพัฒนาสูง แต่ถ้าค่า HDI อยู่ระหว่าง 0.500 ถึง 0.799 แสดงว่าคนในประเทศมีระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับกลาง และถ้าค่าของ HDI ต่ำกว่า 0.5 แสดงถึงระดับคุณภาพชีวิตของคนในประเทศอยู่ในระดับต่ำ

ผลการศึกษาของ UNDP สะท้อนให้เห็นถึงภาพรวมของการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในประเทศไทยอยู่ในระดับกลางโดยมีค่า HDI เท่ากับ 0.715 ในปี 1990 นับได้ว่าเป็นประเทศที่มีลำดับคุณภาพชีวิตสูงเป็นอันดับ 74 เมื่อเปรียบเทียบกับหลายๆ ประเทศเฉพาะกลุ่มประเทศอาเซียน (ASEAN) ดัชนีคุณภาพชีวิตของคนไทยจะต่ำกว่าประเทศสิงคโปร์ (0.849) บรูไน (0.847) และมาเลเซีย (0.799) แต่สูงกว่าประเทศฟิลิปปินส์ (0.603) อินโดนีเซีย (0.515) เวียดนาม (0.472) และพม่า (0.390) ดังตารางที่

9

ตารางที่ 9 Human Development Index and Profile

	HDI	Real GDP pre capita IPP\$ 1990	HDI Rank	GNP HDI Rank
World		4,890		
Industrial Countries		14,440		
OECD		18,000		
Developing Countries		2,170		
South-East Asia		2,590		
ASEAN				
High HDI	≥0.800	13,500		
Singapore	0.849	15,880	43	-17
Brunaid	0.847	14,000	44	-25
Middle HDI	0.5000.799	2,710		
Malasia	0.790	6,140	57	+9
Thailand	0.715	3,986	74	+15
Philippines	0.603	2,303	92	+22
Indonesia	0.51	2,181	108	+14
Indo-China & Myanmar				
Low HDI	≤0.500	1,110		
Vietnam	0.472	1,100	115	+41
Myanmar	0.390	654	123	+29
Lao PDR	0.246	1,100	141	+20
Combodea	0.186	1,100	148	+20

ที่มา : Word Development Report 1993 PP 298

5. สรุป

ภาวะความยากจนในประเทศไทยเป็นปัญหาของเศรษฐกิจในระยะยาวที่มีความเรื้อรังและกำเริบรุนแรงขึ้นในภาวะวิกฤตเศรษฐกิจขณะนี้ ซึ่งส่งผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมอย่างรุนแรงต่อภาวะความเป็นอยู่ของประชาชนคนไทยที่ยากจนมากกว่า 15 ล้านคน ทั้งในชุมชนชนบทและชุมชนของประเทศ ความพยายามของรัฐบาลในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจมหภาคระยะสั้นอันได้แก่ เงินเพื่อ เงินฝืด และมุ่งเน้นด้านเติบโตของ GDP ซึ่งเป็นปัญหาเศรษฐกิจชั่วคราวตามวัฏจักรเศรษฐกิจของโลก จนละเลยหลงลืมการแก้ไขปัญหาคความยากจน ทางด้านคุณภาพชีวิตของคนไทยจากตัวเลขของ UNDP ที่นำเสนอในตอนต้นเป็นข้อมูลที่ประเทศไทยอยู่ในภาวะเศรษฐกิจที่รุ่งเรือง อัตราแลกเปลี่ยน 25-26 บาท

ต่อดอลลาร์สหรัฐอเมริกา แต่ปัจจุบันเศรษฐกิจประเทศไทยยุค IMF ปี พ.ศ. 2542 อัตราแลกเปลี่ยนอยู่ที่ 37-38 ดอลลาร์สหรัฐอเมริกา และอัตราการหดตัวของผลิตภัณฑ์ประชาชาติเบื้องต้นร้อยละ 7 เมื่อปี พ.ศ. 2541 ประเทศไทยกลับไปจนเหมือนเมื่อ 10 ปีที่แล้ว คุณภาพชีวิตตามระดับของ HDI ของประเทศซึ่งไม่เพิ่มขึ้น แต่ต้องพิจารณาคุณภาพชีวิตในเชิงคุณภาพไม่ผูกติดกับค่าของผลิตภัณฑ์ประชาชาติเบื้องต้น (GNP) ประชาชนคนไทยทุกคนทราบว่าการเติบโตของเศรษฐกิจได้ก่อให้เกิดปัญหาการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งป่าไม้ ซึ่งถูกทำลายอย่างมากจนเกิดภัยธรรมชาติและมลพิษนานัปการแล้ว คุณภาพชีวิตในเชิงคุณภาพสูงขึ้นหรือต่ำลง □□

เอกสารอ้างอิง

- กรมพัฒนาชุมชน. รายการประเมินผลโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน. 2540 (อัดสำเนา)
- ฉลองภพ สุธงศาการณญณ์. "การกระจายรายได้ภาวะความยากจนและการพัฒนาระยะยาว" สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาแห่งประเทศไทย (TDRI), 2531.
- มานพ ปทุมทอง "ลมหายใจในแห่งมหานคร เรื่องราวชีวิตและการต่อสู้ของคนบนกองขยะ" กรุงเทพฯ, สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531.
- เมธี ครองแก้ว. "การพัฒนาเศรษฐกิจกับการกระจายรายได้ของประเทศไทย" มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2531. (อัดสำเนา)
- ทัศนีย์ อินทรสุขศรี. "การพัฒนาชุมชนเมือง : เฉพาะกรณีสลัม" กรุงเทพฯ โรงพิมพ์เรือนแก้ว, 2527.
- รังสรรค์ ธนพรพันธุ์. "ระบบเศรษฐกิจไทย : ลักษณะปัญหา" กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2526

โยธิน แสงดี กฤตยา อาชวนิจกุล และอภิชาติ จำรัสฤทธิ์วงศ์. "ความยากจนในภาคอีสานทางออกอยู่ที่ไหน : การศึกษาแบบจัดกลุ่มสัมมนา" รายงานการวิจัยทุน The Council for Asian Manpowr Studies และ The International Development Research Council, กรุงเทพฯ 2523. (อัดสำเนา)

ศิริวรรณ ศิริบุญ และจันทร์เพ็ญ แสงเดือนฉาย. "การศึกษาเปรียบเทียบชุมชนแออัดที่พัฒนาและยังไม่พัฒนาในเขตกรุงเทพมหานคร" กรุงเทพฯ. ทุนวิจัยรัชดาภิเษกสมโภชน์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531.